

37 . 13

UNDERVISNINGSVEJLEDNING
FOR FOLKESKOLEN

8

Håndarbejde
1976

UNDERVISNINGSMINISTERIET

UNDERVISNINGSVEJLEDNING
FOR FOLKESKOLEN

8

Håndarbejde

UNDERVISNINGSMINISTERIET 1976

Forord

Idet der henvises til undervisningsministeriets cirkulæreskrivelse af 18. december 1975 om udsendelse af vejledende forslag til læseplaner samt undervisningsvejledninger for folkeskolen, udsendes hermed undervisningsvejledning for faget håndarbejde.

Hæftet bygger på lov om folkeskolen af 26. juni 1975 samt på det materiale,

der er udarbejdet af det nu ophævede Folkeskolens Læseplansudvalg. Det indeholder det formål for faget, der er fastsat af undervisningsministeren i bekendtgørelse af 24. september 1975, § 12. Desuden indeholder det en undervisningsvejledning for faget samt det vejledende forslag til læseplan.

*Undervisningsministeriet, direktoratet for folkeskolen,
folkeoplysning, seminarier m. v., den 18. februar 1976.*

Asger Baunsbak-Jensen

/ Per Iversen

Indhold

1. Indledning	7
1.1. Formål	7
1.2. Generelle synspunkter	7
2. Fagets områder	9
2.1. Discipliner	9
2.2. Tværgående arbejdsområder	10
2.3. Udvælgelse af emner	11
3. Undervisningens indhold	13
3.1. 1.–3. klassetrin	13
3.2. 4.–7. klassetrin	14
3.3. 8.–10. klassetrin	15
4. Undervisningens tilrettelæggelse	16
4.1. Igangsætning	16
4.2. Organisationsformer	17
4.3. Undervisningsformer	17
4.4. Undervisningsmidler	17
Bilag: Vejledende forslag til læseplan	18

1.1. Formål

Formålet med undervisningen er, at eleverne erhverver et grundlæggende kendskab til fremgangsmåder, som kan anvendes ved arbejde med tekstiler, samt en viden om redskaber og materialer, som faget anvender.

Stk. 2. Det skal tilstræbes, at eleverne gennem arbejdet med former, farver og teknikker udvikler deres skabende evner, initiativ og selvstændige smag.

Stk. 3. Undervisningen skal medvirke til, at eleverne udvikler en vurderende holdning, der kan være af betydning for dem som forbrugere, og at de orienterer sig i de træk ved tekstilers udformning, som har tilknytning til forskellig kultur og levevis.

(Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 24. september 1975 om formålet med undervisningen i folkeskolens fag, § 12.)

1.2. Generelle synspunkter

Eleverne har fra den tidligste barndom kendskab til tekstiler, idet tøj og en mængde brugsgenstande er fremstillet af tekstile materialer.

Håndarbejdsundervisningen kan give eleverne kendskab til arbejdsmetoder, der muliggør fremstilling af brugbare ting.

Den værdi, der ligger i at kunne bruge et redskab og et materiale rigtigt, er af håndværksmæssig karakter. Det er vigtigt af hensyn til elevernes vurdering af deres arbejde, at der i takt med voksende krav til kvaliteten af egen udførelse lægges stigende vægt på den håndværksmæssige udførelse.

Det er af betydning, at eleverne så tidligt som muligt kommer i kontakt med mange materialer, og at de arbejder med former, farver og teknikker på en sådan måde, at den personlige udtryksform kan danne grundlag for deres arbejde.

Efterhånden som udtryksmulighederne udvides, vil eleverne i stadig stigende grad blive i stand til selvstændigt at planlægge, gennemføre og vurdere et arbejde.

Undervisningen i håndarbejde kan give udblik til andre kulturers måde at udforme og anvende tekstiler på og dermed belyse sammenhængen mellem livsform og udtryksform. Nutidsarbejder kan inspireres heraf.

**Billedet fjernet på grund
af ophavsret**

2.1. Discipliner

Håndarbejde omfatter en række discipliner, der har det fællestræk, at grundmaterialet er tekstiler af forskellig art. Ingen disciplin er i sig selv vigtigere end andre, og ofte indgår teknikker fra flere discipliner i samme emne.

Næsten alle fagets discipliner kan anvendes på alle klassetrin, når de tages op i en meningsfuld sammenhæng.

Hver disciplin omfatter en række teknikker, som varierer i sværhedsgrad. Ved udvælgelse af emner på forskellige trin tages der hensyn til sværhedsgraden.

Til discipliner og teknikker knytter sig ofte bestemte materialer og redskaber, hvis egenskaber man erfarer sig til gennem brugen af dem.

Der er i ovennævnte anvendt en række udtryk, hvis betydning kan belyses således:

- Emne: en valgt opgave (f. eks. hovedbeklædning).
- Disciplin: strikning.
- Teknik: retstrikning.
- Redskab: strikkepinde.
- Materiale: uldgarn.

Umiddelbart ville det forekomme naturligt at opdele fagets discipliner i 2 hovedgrupper, en, der omfatter discipliner, som anvendes ved *fremstilling* af tekstiler, og en, der omfatter discipliner, som anvendes ved *forarbejdning* af tekstiler.

Da disse hovedgrupper imidlertid i mange tilfælde overlapper hinanden, skal fagets forskellige discipliner nævnes uden alt for stærk hensyntagen til nævnte opdeling.

Nedennævnte discipliner er eksempler, der kan beskæres og suppleres efter behov ved valg af undervisningens indhold:

Billedet fjernet på grund af ophavsret

Sprang

**Billedet fjernet på grund
af ophavsret**

- Fremstilling af tekstil på tråde spændt ud over rammer, ringe og grene.
- Vævning med brikker, spjældvæv, rammevæv og skaftevæv.
- Knytning med eller uden knyttetekroge på plade eller frit.
- Strikning med strikkepinde eller strikkerive.
- Hækling med hække- eller hakkenåle.
- Gimpning, slyngning og nålebinding.
- Fremstilling af snore (flettede, snoede eller slindrede).
- Knipling på valse eller pude.
- Klipping.
- Hånd- og maskinsyning. Såvel nyttesyning som dekorativ syning.

**Billedet fjernet på grund
af ophavsret**

2.2. Tværgående arbejdsområder

Til fagets discipliner knytter sig en række tværgående arbejdsområder:

- Formgivning.
- Arbejde med farver.

- Orientering om, hvordan andre arbejder og har arbejdet med tekstiler.
- Forbrugerorientering.

Eksempelvis vil arbejdet med at fremstille en beklædningsgenstand stille krav til formgivning med hensyn til snit og pasform.

Eleven må opøves i at tage stilling til, hvilke materialer, kvaliteter og farver der skal vælges, når et arbejde planlægges. Ofte må den eller de teknikker, som skal bruges ved fremstillingen, tages i betragtning ved formgivningsprocessen.

I forbindelse med opgaver om folkeslags kultur og levevis og opgaver med udgangspunkt i iagttagelser af bestemte forhold, f. eks. farvesammensætninger, mønstre og stilarter, kan eleverne få inspiration til at arbejde med emner, der oplyser om, hvordan andre arbejder og har arbejdet med tekstiler.

Tilhørsforhold til tidligere tiders håndværk og kultur i Danmark samt til andre landes traditioner kan belyses gennem en orientering om disse forhold. Eleven sættes herved i stand til at betragte sit eget arbejde i et større perspektiv og får mulighed for at vurdere et arbejde mere alsidigt. I arbejdet med tekstilerne indgår forbrugerorientering, idet eleven sættes i situationer, hvor der skal foretages valg, vurdering og beregning.

Som eksempel herpå kan nævnes:

- Valg af stof, garn og tilbehør.
- Vurdering af kvaliteter, priser og brugsegenskaber.
- Vurdering af varedeklARATIONER og behandlingsforskrifter.
- Beregning af, hvad stof og andre materialer koster.
- Bedømmelse af, hvor lang tid et arbejde tager.

2.3. Udvalgelse af emner

Ud fra et grundlæggende kendskab til redskaber, discipliner og materialer kan eleven stilles over for opgaver, der har mange løsningsmuligheder. Derved får den enkelte elev mulighed for selvstændigt at planlægge og gennemføre et arbejde med personligt præg.

Dette bidrager til at udvikle elevens initiativ og kombinationsevne og kan medvirke til at inspirere og stimulere fritidsinteresser.

Man kan i et skoleforløb ikke nå at undervise i alle discipliner, og eleverne kan kun lære et beskedent antal at kende.

Derfor må de emner, skolen tilbyder undervisning i, løbende revideres, så de er aktuelle.

Mandshætte fra Herhjojsnæs, Grønland, 14. årh. (Nat.mus.)

**Billedet fjernet på grund
af ophavsret**

3.1. 1.-3. klassetrin

Håndarbejde i begynderklasserne kan bidrage til at stimulere elevernes produktive og skabende evner, støtte deres motoriske udvikling og medvirke til at udvide deres begrebsverden gennem arbejde med mange tekstile materialer og egnede redskaber.

Følgende emner kan foreslås:

Klippearbejde i mange slags stofrester. Klipperierne kan f. eks. blive til legedyr, collager og mønstre.

Garn- og snorearbejder. Snorene kan f. eks. bruges til snøre- og bindebånd, hanke, billeder og pynt på brugsting.

Forskellige former for primitiv vævning. Vævningerne kan f. eks. bruges til billeder, tasker, pennalhuse og bordskåner.

Dekorativ syning i hånd og på maskine.

Applikationsteknikker.

Anvendelse af stof til f. eks. fantasifigurer (dyr og masker m. v.).

Eleverne bør på dette trin have mulighed for at komme i kontakt med mange

**Billedet fjernet på grund
af ophavsret**

**Billedet fjernet på grund
af ophavsret**

forskellige materialer, ligesom de gradvis må lære mere krævende redskaber at kende.

El-saksakmaskinen bør anvendes, fordi den er et arbejdsbesparende redskab, der kan betjenes også af børn, hvis motorik ikke er fuldt udviklet.

Arbejdsprocessen og glæden ved at bruge materialerne i selvvalgte opgaver vil ofte være det centrale i denne periode.

Vægten kan lægges på det fabulerende, hvilket ikke forhindrer, at der indøves bestemte teknikker.

Arbejdsprocessens længde må være begrænset.

3.2. 4.-7. klassetrin

Håndarbejdsundervisningen i indføringsårene skal stimulere og udvikle elevens iagttagelsesevne, formopfattelse og kombinationsevne.

Elevens mulighed for selvstændigt at planlægge og udføre arbejder bør øges i takt med større kendskab til materialer, redskaber og teknikker.

Den håndværksmæssige færdighed opøves gennem arbejde med en række emner valgt inden for

1. Håndsyning i to funktioner:
  - a. til udsmykning
  - b. til nyttesyning
2. Maskinsyning i to funktioner: a. til udsmykning
b. til nyttesyning
3. Forskellige discipliner:
hækling, strikning, primitiv vævning, knytning eller andre
4. Tekstil formgivning:
  - a. måltagning, mønstertegning, komposition, montering

Billedet fjernet på grund af ophavsret

- b. fremstilling af ting med plane eller rumlige former.

Under arbejdet med de valgte emner kan der gives eleverne et vist kendskab til farve- og materialelære samt forbrugerforhold.

Det er væsentligt, at eleverne i indføringsårene får et grundlæggende kendskab til fagets arbejdsformer og metoder, så der er grundlag for udvælgelse inden for fagets områder i de valgordninger, skolen senere tilbyder.

Lokale emnevalg og måder at tilrettelægge undervisning på vil have indflydelse på, hvad eleverne har lært, når undervisningen i indføringsperioden er afsluttet.

Eksempelvis bør eleven efter undervisningen på 4.-7. klassetrin

1. have opnået en teknisk færdighed

inden for de teknikker, undervisningen har omfattet.

2. kunne arbejde med enkle mønstre evt. tegnet af eleven selv.

3. kunne planlægge en selvvalgt opgave og evt. udarbejde en kortfattet arbejdsgang.

4. kunne begrunde valg af materialer.

3.3. 8.-10. klassetrin

På disse klassetrin må undervisningen lægge an på at videreudvikle elevens praktiske færdighed og evne til selvstændigt at planlægge, gennemføre og vurdere en opgave.

Eleverne bør lære at bruge selvinstruerende materiale for derved bl. a. at blive fortrolige med opskrifter og arbejdsanvisninger og blive i stand til at anvende dem selvstændigt.

På dette niveau bør den enkelte elev have mulighed for selv at udvælge emner med henblik på et mere tilbunds gående arbejde med disse. Der må stilles stigende krav til arbejdets kvalitet med hensyn til formgivning og udførelse.

Under arbejdet med de valgte emner må forbrugerspørgsmål tages op, ligesom spørgsmålet om tekstilers vedligeholdelse behandles.

Der kan arbejdes såvel på årsbasis som i kursusform.

Følgende discipliner foreslås:

knytning, hækling, strikning, primitiv vævning, rammevævning, applikation, fremstilling af snore og bæltter, syning af tøj, stoftryk, batik, perlearbejder og almuesyning.

Blandt emner kan nævnes: mode gennem tiderne tekstiler i oldtiden.

Det er lærerens opgave at udarbejde en rammeplan for, hvilke områder og discipliner der kan danne arbejdsgrundlag for den enkelte klasse.

I samarbejde med eleverne udvælges de emner, der skal arbejdes med, og der sættes mål for opgaverne. Ud fra drøftelserne vælges undervisnings- og arbejdsformer, der vil være egnede i den givne situation.

Inden for de valgte arbejdsområder må den enkelte elev opmuntres til selv at give forslag og planlægge fremgangsmåder. Det vil ofte være et nødvendigt inspirationsgrundlag, at eleven ser billeder, ser færdige detaljer eller prøver en teknik, før det er muligt at forestille sig den færdige opgave.

Eleverne må have rimelig tid til fordybelse i et arbejde eller en teknik, da det at eksperimentere, iagttage, undersøge muligheder og kombinere færdigheder er tidkrævende.

Det er af betydning, at håndarbejdsundervisningen foregår i et faglokale, der er indrettet sådan, at det fremmer den værkstedsmæssige holdning, som gør, at elever og lærere kan fungere bedst muligt.

I faglokalet bør der være et repræsen-

tativt udvalg af den litteratur, der findes om håndarbejde. Bøgerne må være tilgængelige for eleverne, så de på egen hånd kan hente ideer og oplysninger.

4.1. Igangsætning

Eleverne får en udmærket introduktion til et nyt arbejdsområde ved at se redskaber i brug. Det kan være, at der sidder stof til en pude eller til en taske på rammevæven, eller at der er et påbejndt bælte på kniplebrættet.

Eleverne kan også motiveres til et arbejde eller en arbejdsproces på andre måder, f. eks. ved

- en drøftelse af de stillede forslag,
- et situationsspil,
- et musikoplæg,
- en lejrskolesituation,
- en ekskursion,
- et studie af dias og andet billedmateriale eller ved selvstændig læsning, hvor fagbibliotekets bøger, pjecer og blade kan være inspirerende.

Materiale til overheadprojektor og diasfremviser kan benyttes, hvor eleverne har brug for at se eller repetere en detalje.

For at fremme elevernes selvstændig-

hed er det vigtigt, at de lærer at forstå en arbejdsgang og følge den. De punkter, der skal følges, kan stå på tavlen, på en flipover, på et duplikat eller i en bog, helst ledsaget af instruktive illustrationer.

Eleverne må så tidligt som muligt vænnes til at overveje, i hvilken rækkefølge det er praktisk at løse problemerne. Herved øves de i senere selv at kunne udforme en arbejdsgang eller en opskrift.

4.2. Organisationsformer

Faget rummer mulighed for flere organisationsformer og kombinationer af disse:

Individualiseret undervisning vil i håndarbejde være den foretrukne organisationsform, fordi der kan tilbydes opgaver af forskellig sværhedsgrad, afpasset efter den enkelte elevs ønsker og forudsætninger.

Et af målene i håndarbejde er at fremme personlige særpræg, og eleverne bør derfor efterhånden på egen hånd afklare deres krav til arbejdet og dermed også til det tekniske. En undervisning, der søger at give eleverne de fleste valgmuligheder, må have som forudsætning, at eleverne ikke bremses af mangelfuldt teknisk håndelag.

Hold- eller gruppeundervisning kan anvendes i hele skoleforløbet.

Eleverne kan arbejde sammen 2 og 2, f. eks. når der skal arbejdes med måltagning, mønsterprøvning, tilretning.

Klasseundervisning er anvendelig til fælles oplæg, til præsentation af detaljer og til drøftelser af opdagede problemer.

Årgangsundervisning kan gennemføres, hvis en årgangs håndarbejdstimer ligger på samme tidspunkt. Lærerne kan fordele stoffets områder og fælles oplæg mellem sig og udnytte hinandens styrkeområder.

4.3. Undervisningsformer

a. Læreren som leder.

Lærerens virksomhed består dels i at instruere, dels i at demonstrere.

b. Læreren som konsulent.

Læreren vejleder, rådgiver og hjælper.

c. Indbyrdes undervisning.

Eleverne kan inspirere hinanden og hjælpe hinanden.

4.4. Undervisningsmidler

Opgavernes art bestemmer, hvilke redskaber der skal anvendes.

Som inspirerende materiale bruges bøger, film, dias, opskriftsamlinger, udklip, plakater, modeblade m. v.

Som instruerende materiale bruges f. eks. studiemodeller, forevisningsarbejder, plancher, overheadtransparenter, duplikater og opskrifter.

Undervisningsministeriets vejledning af 18. februar 1976.

Formålet med undervisningen

(Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 24. september 1975 om formålet med undervisningen i folkeskolens fag, § 12).

»Formålet med undervisningen er, at eleverne erhverver et grundlæggende kendskab til fremgangsmåder, som kan anvendes ved arbejde med tekstiler, samt en viden om redskaber og materialer, som faget anvender.

Stk. 2. Det skal tilstræbes, at eleverne gennem arbejdet med former, farver og teknikker udvikler deres skabende evner, initiativ og selvstændige smag.

Stk. 3. Undervisningen skal medvirke til, at eleverne udvikler en vurderende holdning, der kan være af betydning for dem som forbrugere, og at de orienterer sig i de træk ved tekstilers udformning, som har tilknytning til forskellig kultur og levevis.«

Undervisningens indhold

Håndarbejde som obligatorisk fag

4. klassetrin

Der arbejdes i begyndelsen og i perioder systematisk med indøvelse af teknikker, rigtig brug af redskaber og hensigtsmæssige arbejdsstillinger med det formål at give eleverne et grundlag at arbejde videre på.

Øvelserne kan foregå på mindre, for eleverne meningsfyldte arbejder, hvor der ikke stilles for store krav til kvalitet og montering.

Der arbejdes med følgende:

Syning. – Håndsyning: Rining, kastning, syning af søm. Isyning af knapper og tryklåse.

Broderi: F. eks. forsting, stikkesting, kontursting, kædesting, nedlagt syning, tungesting. Stingene anvendes til frie og bundne broderiformer.

Maskinsyning: Behandling af el-symaskinen før, under og efter brugen (risikomomenter). De almindeligst forekommende maskinsyningsteknikker indøves (herunder kendskab til indstilling af maskinen).

Klipning. Der klippes efter mønstre med sømmerum.

Strikning: Retstrikning, aflukning, opslagning, ind- og udtagning.

Hækling: Luftmasker, fastmasker, stangmasker. Frem- og tilbagehækling.

Mønsterkomposition. Enkel mønsteropbygning til såvel maskinsyet som broderet, strikket eller hækket ting.

Materiale- og farvelære. Medtages i forbindelse med planlægning af arbejder.

Presning og montering. I det omfang arbejdernes færdiggørelse kræver det.

I undervisningen kan endvidere indgå:
Enkle væveformer: Stoppevævning, rundvævning, »billedvævning«, spjældvævning, perlevævning.

Knytning: Garnberegning, opsætning, enkel og dobbelt fladknude (-knob), aflukning.

Ryasyning. I begrænset omfang og ud fra elevens komposition, tegning og farvevalg.

Snore: Flettede, snoede, hækledede, strikkede, slindrede, knyttede.

5. klassesettrin

Vægten lægges på at videreudvikle det kendskab til materialer, redskaber og teknikker, som på 4. klassesettrin var med til at skabe grundlag for en personlig holdning til faget gennem en rolig udvikling af skabende evner, initiativ og selvstændighed.

Lærer og elever drøfter og planlægger undervisningen og dens emner.

Der arbejdes med følgende:

Maskinsyning. Arbejdet fra 4. klasse fortsættes og udvides.

Mønsterbehandling. Måltagning og beregning af personlig mønsterstørrelse.

Standard-grundmønster gennemgås og tilpasses.

Enkle mønsterændringer med henblik på det valgte arbejde, f. eks. flytning af indsnit, tillæg af vidde, ændring af halsudskæring og ærmegab.

Eller: Gennemgang og brug af købte mønstre.

Klipning. Der klippes efter tilrettet mønster, hvortil eleven selv tegner sømmerum.

Syning. Enkel beklædningssyningsteknik i det omfang, de valgte modeller kræver det. Arbejdsgang udarbejdes.

Strikning og Hækling. De enkelte elevers forudsætninger tages som udgangspunkt. Sværhedsgraden afhænger af elevernes standpunkt. Der kan i såvel strikning som hækling bruges klart formulerede opskrifter, efter hvilke eleverne kan arbejde selvstændigt.

Applikation. Maskin- og håndsytet.

Broderi. Sting til frit eller bundet broderi. Der kan arbejdes med variationer af kendte sting, og nye stingarter indøves.

Overføringsteknik.

Tværgående områder. I forbindelse med valg og udførelse af de enkelte discipliner medtages materiale-, redskabs- og farvelære, formgivning, tegning og komposition, forbrugerorientering, brug af bøger og andre inspirationskilder.

I undervisningen kan f. eks. indgå:

Stoftryk. Stempeltryk, skabelondupning. Stoftryk, anvendt i forbindelse med broderi.

Knytning.

Håndarbejde som valgfag

8.–10. klassesettrin

Planerne for disse klassesettrin opbygges, så kontinuitet ikke er en nødvendighed.

Undervisningen centrerer om den enkelte elevs ønsker og anlæg og tilrettelægges ud fra disse i samråd med læreren.

Det er vigtigt, at der gives en grundig information om valgmulighederne.

Alle elever undervises i:

Tværgående områder. Fælles for undervisningen inden for de valgmuligheder, der er medtaget i planen, er følgende områder, der behandles i forbindelse med løsningen af de praktiske opgaver:

Materialelære, redskabsbrug, arbejdsstillinger, farvelære, formgivning, komposition, mønstertegning, montering, brug af faglitteratur, planlægning af arbejdsgang.

Håndarbejde i kulturhistorisk belysning. Undervisningen kan gives i samarbejde med museums pædagoger, gennem besøg på museer og udstillinger og under lejrskoleophold.

Tekstillære. Naturlige og syntetiske fibre, garner, vævninger/striking, efterbehandlinger, brugsegnet.

Forbrugerorientering. Orientering om institutioner og organisationer, der arbejder med forbrugerspørgsmål: Statens Husholdningsråd, Forbrugerrådet, Dansk Varedeklarationsnævn, Forbrugerombudsmand og forbrugerklagenævn.

Evt. kan medtages mode, markedsføring og økonomiske muligheder.

Der gives valgmuligheder inden for følgende:

Forarbejdning af beklædning. Mønsterbehandling: Tilretning af standardgrundmønster eller konstruktion af grundmønster efter personlige mål. Endvidere brug af købte mønstre.

Mønstertegning til enkle, individuelle modeller.

Beregning af materialeforbrug.

Mønsterpålægning, klipning, afmærkning.

Syning: Syteknikkerne udvælges i relation til model, type, snit og stof.

Presning.

Maskinteknik: El-symaskinens muligheder, f. eks. maskinstopning og -lappning, syning af knaphuller, maskinbroderi.

Garderobens vedligeholdelse: Vask, rensning, småreparationer som påsyning af knapper og tryklåse, udskiftning af defekt lynlås, lægge et beklædningsstykke »op eller ned«, »ud eller ind«, camouflere smårifter og -huller.

Omsyning til børn eller genbrug.

Stofdekorerings. Håndbroderi: Alle former for broderi, f. eks. kulørt almuebroderi, hulsømme, sammentræksyning, dragværk, platwerk, hvidsøm, holbein, korssting.

Maskinbroderi: Applikation, mønstersømme, eksperimenterende broderi.

Applikation: Hånd- og maskinsyet.

Patchwork: Hånd- og/eller maskinsyet. Kan udføres som selvstændig opgave eller kombineret med andre teknikker.

Maskeyning: Broderi på strikket stof.

Stoftryk: Bloktryk, rammetryk. Stoftryk i kombination med andre håndarbejdsdiscipliner.

Batik: Viklebatik, tritik, voksbatik.

Overføringsteknik (påtegning).

Vævning. Primitiv vævning: Spjældvævning, brikvævning.

Rammevævning: Vævens opbygning og funktion, trending og opsætning.

Vævegarner, garnberegning.

Mønsterteknikker: Vævning af striber i farver efter egne vikleprøver, halvkrabbe, krabbe, dukagang, russisk vævning, indpluk, kelim, noppevævning, rya, sumach.

Afslutninger. Efterbehandling. Montering.

Ekspireriter med kompositioner, farver og materialer.

Billedvævning.

Skaftævning kan indgå efter stedlige muligheder og ønsker.

Strikning og hækling. I såvel strikning som hækling tages udgangspunkt i de enkelte elevs forkundskaber.

Maskeberegning, mønstertegning, udarbejdelse og brug af opskrift.

I montering af arbejderne kan indgå sammenstriking og sammenhækling.

Endvidere kan nævnes:

Kartning, spinding, tvinding

Plantefarvning

Sprang

Nålebinding

Knytning

Knipling

Orkis

Gimpning

Filering

Quilting

Perle- og skindarbejder

Undervisningsvejledning for folkeskolen

Hidtil udkommet

1. Dansk
2. Fremmedsprog
3. Undervisningsmidler
4. 1.-2. klassetrin
5. Idræt
6. Formning
7. Sløjd
8. Håndarbejde
9. Hjemkundskab

Under forberedelse

Klasselærerfunktionen
Børnehaveklasser
Musik
Historie
Geografi

Biologi

Samtidsorientering
Kristendomskundskab
Regning/matematik
Fysik/kemi
Maskinskrivning
Fotolære
Drama
Filmkundskab
Motorlære
Arbejdsundervisning
Elektronik
Barnepleje
Færdslære
Fremmede religioner og andre livs-
anskuelser
Uddannelses- og erhvervsorientering
Sundhedslære

Med hensyn til *seksualoplysning* henvises til »Vejledning om seksualoplysning i folkeskolen«, Folkeskolens Læseplansudvalg 1971.

Vedrørende spørgsmål om *undervisningslokaler* udformning og indretning henvises til »Projekteringsgrundlag for folkeskoler«, Folkeskolens Byggeudvalg 1973.

Un. 08,07-251

ISBN 87-503-1904-3